Голові разової спеціалізованої вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктору юридичних наук, професору, професору кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Олександру ДУДОРОВУ

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, професора кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Задої Костянтина Петровича на дисертацію Самойлова Вадима Павловича на тему "Спеціальна конфіскація як захід кримінально-правового характеру у правовій системі України", подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичних наук, галузь знань 08 "Право", спеціальність 081 "Право"

Вступ. Тема дисертації Самойлова В.П. є безумовно актуальною. Спеціальна конфіскація не є новим для кримінального права України заходом кримінально-правового характеру. Разом з тим впродовж останнього десятиліття норми, що врегульовують застосування цього заходу, неодноразово зазнавали змін, що породило низку викликів для правозастосовної практики, на які остання з різним успіхом шукає належні відповіді. Додаткової актуальності дослідженню питань спеціальної конфіскації додає те, що при застосуванні цього заходу суди повинні дотримуватися вимог статті 1 «Захист власності» Протоколу до Європейської конвенції з прав людини, однак із цим завданням українські суди, як видається, справляються не достатньо послідовно. Зрештою, враховуючи євроінтеграційні прагнення України, вкрай важливим є дослідження потенційного впливу на кримінальне право України в питанні спеціальної конфіскації кримінального права Європейського Союзу.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 244 «12» 05 2026 р.

Науковий рівень дисертації і наукових публікацій здобувача, зокрема новизна представлених теоретичних результатів проведених здобувачем досліджень, їх наукова обґрунтованість та відповідність темі дисертації

Дисертаційна робота Самойлова В.П. складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. За темою дисертації Самойловим В.П. підготовлено чотири праці, в яких опубліковано основні результати дисертації, а також дві праці, які додатково відображають результати дисертації.

Дисертацію та наукові публікації виконано на належному науковому рівні. Дисертацію та наукові публікації написано з дотриманням наукового стилю, зміст дисертації та наукових публікацій відповідає темі дисертації, виклад матеріалу має логічний та послідовний характер.

За підсумками роботи над дисертаційним дослідженням Самойлов В.П. сформулював низку положень, висновків та пропозицій, які дійсно мають характер наукової новизни (с. 17-19 дисертації). Зокрема, є цікавою запропонована автором міждисциплінарна концепція спеціальної конфіскації, яка інтегрує економічний (детінізаційний), соціальний (публічно-правопорядковий) та юридичний (кримінально-правовий) виміри. Заслуговують на підтримку позиція дисертанта, згідно з якою як пріоритетний захід спеціальна конфіскація повинна застосовуватися до доходів, одержаних від вчинення кримінальних правопорушень, а також запропонована ним систематизація форм спеціальної конфіскації. Видаються важливим виявлені автором проблеми застосування спеціальної конфіскації судами.

Разом з тим, деякі висновки та пропозиції дисертанта викликають певні зауваження, зокрема:

1) у межах систематизації форм спеціальної конфіскації, які пропонує Самойлов В.П., він виокремлює спеціальну конфіскацію майна, що було предметом незаконного збагачення. З аргументами на підтримку цієї тези загалом можна погодитися. Однак у світлі того, що в текстах статей 96-1 та 96-2 КК специфічність такої форми спеціальної конфіскації жодним чином не «підсвічена», було б логічно, якби дисертант запропонував відповідні зміни до вказаних законодавчих положень. Однак з тексту роботи випливає, що такі зміни, схоже, не пропонуються;

2) на с. 168-169 Самойлов В.П. з метою забезпечення чіткого розмежування спеціальної конфіскації та кримінально процесуальної конфіскації пропонує вилучення вказівки на конкретний перелік кримінальних правопорушень у ч. 1 ст. 96-1 КК та вилучення положень ч. 9 ст. 100 КПК, що стосуються спеціальної конфіскації. Якщо з другою пропозицією можна погодитися, то перша видається вкрай спірною. По-перше, не дуже зрозуміло, у чому полягає проблемність окреслення кола кримінальних правопорушень, у зв'язку з вчиненням яких може бути застосована спеціальна конфіскація, з використанням переліку таких правопорушень (на додаток до загального критерію караності кримінального правопорушення основним покаранням у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) в аспекті розмежування спеціальної конфіскації та кримінально процесуальної конфіскації. По-друге, відмова від переліку кримінальних правопорушень, який нині міститься в ч. 1 ст. 96-1 КК, призведе до звуження кола випадків, в яких може бути застосовано спеціальну конфіскацію. На жаль, дисертант не надав достатніх пояснень стосовно того, чи виправдане таке звуження міркуваннями кримінально-правової політики, а не лише міркуваннями забезпечити належне розмежування спеціальної конфіскації та кримінально процесуальної конфіскації;

3) на с. 87-88 автор стисло висвітлює зміст Директиву 2024/1260 Європейського Парламенту і Ради щодо повернення активів та конфіскації. Втім, зважаючи на те, що процес приєднання України до Європейського Союзу вимагатиме масштабної ревізії українського права (у тому числі — кримінального) на предмет відповідності положенням права Європейського Союзу, зазначений правовий акт варто було б розглянути не лише в описовому ключі. Зокрема, варто було б хоча б у загальних рисах вказати на відповідність чи невідповідність чинного українського законодавства вимогам згаданої Директиви;

4) одним із положень наукової новизни, сформульованих Самойловим В.П. є теза про те, що як пріоритетний захід спеціальна конфіскація повинна застосовуватися до доходів, одержаних від вчинення кримінальних правопорушень. Сама по собі ця теза не викликає заперечень. Однак, як видається, вона не знаходить належного розвитку в основному змісті роботі. Вочевидь, впровадження цієї тези в

життя вимагає законодавчих змін до статей 96-1 та 96-2 КК, а можливо й ще більш кардинальні законодавчі рішення, як-от визнання окремими заходами кримінально-правового характеру конфіскації доходів, одержаних від вчинення кримінальних правопорушень, та конфіскації інших об'єктів, перерахованих в ч. 1 ст. 96-1 КК. Останні законодавчі зміни, як видається, значно краще, ніж чинне законодавства, узгоджувалися з би із запропонованою дисертантом міждисциплінарною концепцією спеціальної конфіскації.. Проте в роботі подібні законодавчі зміни, на жаль, не пропонуються;

5) видається, що зміст дисертаційного дослідження лише виграв би, якби Самойлов В.П. надав всім своїм законодавчим пропозиціям вигляду окремого законопроєкту та долучив би останній як додаток до дисертаційної роботи.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Можна констатувати, що Самойлов В.П. загалом виконав поставлені наукові завдання (с. 15-16). У своїй дисертації дисертант використав широкий спектр методів наукового дослідження (с. 16-17). Зміст дисертації свідчить про належний рівень опанування дисертантом цих методів.

Висновок. Дисертація на тему "Спеціальна конфіскація як захід кримінально-правового характеру у правовій системі України" та наукові публікації Самойлова В.П. виконані на належному науковому рівні. Рецензована робота відповідає галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 4 (зі змінами), а її автор — **Самойлов Вадим Павлович** заслуговує на присудження

ступеня ***доктора філософії*** з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

кандидат юридичних наук, професор кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Костянтин ЗАДОЯ**

